Erstatningsrett eksamen vår 2019

Drøft og avgjør de rettslige spørsmål oppgaven reiser basert på partenes anførsler. Skriv ditt svar her …

Den første tvisten saken reiser er om Marte Kirkerud kan kreve erstatning fra Lillevik vekterservice.

Tvisten er mellom Kirkerud og Lillevik vekterservice.

Det følger av sikker og samstemt rettspraksis og juridisk teori at fire kumulative vilkår må være oppfylt for at erstatning skal kunne kreves. Det må foreligge et tilstrekkelig ansvarsgrunnlag, et økonomisk tap samt faktisk- og rettslig årsakssammenheng.

Det er på det rene at foreligger et økonomisk tap. Spørsmålet er om det foreligger et tilstrekkelig ansvarsgrunnlag.

I gjeldende sak er arbeidsgiveransvaret det mest nærliggende ettersom kravet er rettet mot Lillevik vekterservice som følger av forhold vold av deres ansatte Vold.

Det følger av skl. § 2-1 nr. 1 første punktum at arbeidsgiver hefter objektivt for skade som «voldes» «uaktsomt» av arbeidstaker under «utføring av arbeidet» i det hensyn tas til om «de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten er tilsidesatt». Etter bestemmelsens første ledd annet punktum gjøres det klart at ansvaret ikke omfatter de skader som skyldes at arbeidstakeren «går utenfor det som er rimelig å regne med etter arten av virksomheten eller saksområdet og karakteren av arbeidet eller vervet».

Det er på det rene at Ole Vold var en arbeidstaker hos Lillevik vekterservice. Spørsmålet er om Ole Vold handlet «uaktsomt» da han overfalt Marte Kirkerud.

Ordlyden gir anvisning om en skyldvurdering. Det følger av rettspraksis og forarbeidene at det skal foretas en vurdering etter den alminnelige culpanormen. Culpanormen er objektivisert jf. Slengtau-dommen, og det sentrale vurderingstemaet er om den påståtte skadevolder burde og kunne handle annerledes, alle omstendigheter tatt i betraktning. I vurderingen skal det tas hensyn til om «de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten er tilsidesatt». Sentrale momenter i culpa-vurderingen er om det foreligger forskrifter eller bedriftsnormer, skadeevnen, om det forelå effektive handlingsalternativer, risikoens synbarhet og nytten av handlingen samt subjektive momenter på skadevolder og skadelidtes side.

Ved fastleggelsen av hva som er aktsom opptreden er det av særlig interesse å se hen til om det foreligger lovgivning, forskrifter eller bransjenormer på det aktuelle livsområdet ettersom «slike alminnelige aksepterte normer vil normalt ha betydning for vurderingen av hvilke krav som kan stilles til virksomheten jf. skl. § 2-1» jf. Rt. 2001 s. 1991 (Alpinbakke I).

I gjeldende sak gir faktum ikke noen opplysninger om at det foreligger forskrifter, men dette kan dog ikke ansees som disculperende jf. Rt. 2002 s. 1283(Dam).

Hva gjelder handlingens skadeevne følger det av Hårføner- dommen (HR- 2017- 1977-A) avsnitt 47 at det skal skal foretas en vurdering av sannsynligheten for skade sammenholdt med de mulige skaders omfang. Dersom skadeevnen ansees stor stilles det strengere aktsomhetskrav til den påståtte skadevolder.

I gjeldende sak er det klart at både sannsynligheten for skade, og mulig skadeomfang må ansees som relativt stor når en kaster seg over en annen person som ikke er klar over dette. Dette spesielt fordi personer som er på handletur på et kjøpesenter ikke kan være forberedt på dette.

Det fremgår av faktum at Vold var to meter høy, og at han veide 120 kg. Videre kom han løpende mot Kirkerud og kastet seg over henne. Det vil da innebære at Kirkerud faller ned på et hardt underlag med Vold potensielt over seg med sin kraft og størrelse. Skadeevnen må således ansees som stor, noe som taler i retning av at Vold handlet uaktsomt.

Videre må risikoens synbarhet vurderes.

Det følger av Trampett- dommen (Rt. 1997 s. 1081) at dersom en risiko er synlig for den påståtte skadevolderen kreves det en økt aktsomhet fra den påståtte skadevolders side. Dommen gjaldt en lærerinne som ble ansett å ha handlet uaktsomt da hun ikke grep inn å stoppet en gutt fra å foreta farlige hopp i gymtimen. Høyesterett la vekt på hennes kunnskap og rolle som underviser i vurderingen.

Det er klart at Vold var en vekter, og han må derfor forventes å ha kunnskaper om hvordan man riktig skal legge folk i bakken eller hindre tyver i å komme seg unna med minst mulig farerisiko. Han må derfor også antas å være vel kjent med at å ta fart og kaste seg over en kunde kan føre til personskader.

Det faktum at han var redusert som følger av selvpåført rus kan ikke virke unnskyldende, og skaderisikoen må dermed ha vært synbar for Vold.

Hva gjelder mulige effektive handlingsalternativer er det klart at Vold kunne ha ringt den vekteren som var på jobb, eller politiet. Han kunne ha gått bort til Kirkerud og konfrontert henne. Det er klart at Kirkerud som ikke hørte alarmen må ha fremstått som at hun var på vei ut av butikken med vesken som tyvegods. Likevel må det en mildere fremtoning fra Volds side være effektiv. Det forelå følgelig handlingsalternativer, som taler for at Vold burde ha benyttet seg av de og således handlet uaktsomt.

Etter en konkret helhetsvurdering er det klart at Ole Vold handlet uaktsom i det han kastet seg over Kirkerud. Det er i vurderingen lagt særlig vekt på det faktum at skadeevnen var stor samt at risikoen må ha vært synlig for Vold, og det forelå flere effektive handlingsalternativer.

Ole Vold handlet «uaktsomt» i det han kastet seg over Marte Kirkerud. Spørsmålet er om skadehendelsen skjedde under «utføring av arbeidet».

En naturlig språklig forståelse av ordlyden trekker i retning av at skaden må ha skjedd mens arbeidstakeren aktivt bedriver sitt arbeid, altså at skaden forekommer på arbeidsstedet, i arbeidstid.I hjemmehjelp-dommen (Rt. 2008 s. 755) la Høyesterett til grunn at det ikke er avgjørende om den aktuelle skaden manifesterer seg først etter arbeidstiden så langt de nødvendige komponenter for skaden ble gjort i arbeidstiden. Saken gjaldt en hjemmehjelper som stjal kortet til en bruker i arbeidstiden, men foretok tyveriet ved uttak utenfor arbeidsforholdet. Arbeidsgiveren ble i saken ansvarlig.

Høyesterett klargjorde vilkåret ytterligere i Assistent-dommen (HR-2017-2292-A). I dommens avsnitt 22 fastslår Høyesterett at vilkåret har en tidsmessig avgrensning som forhindrer at arbeidstaker blir ansvarlig for skader på fritiden eller etter at arbeidsforholdet er avsluttet. Saken gjaldt en assistent som hadde foretatt tyveri etter at arbeidsforholdet ble avsluttet. I saken ble ikke arbeidsgiver ansvarlig, selv om tidligere arbeidstaker fikk kunnskaper om kontoinformasjonen til brukeren var det avgjørende at både tyveriene og uttakene skjedde etter at arbeidsforholdet var avsluttet.

I gjeldende sak er det klart at overfallet skjedde klokken 17, altså en time etter at Ole Volds arbeidstid var over. Videre er det klart ut fra faktum at han satt på en pub på Lillevik Storsenter, og hadde inntatt

flere øl sammen med sine venner. At skaden ble voldt etter arbeidstiden, og i en situasjon som i hovedsak bærer preg av å være en fritidsaktivitet trekker i likhet med Assistent- dommen (HR-2017-2292-A) mot at skaden skjedde utenfor arbeidet, og dermed ikke ved «utføring av arbeidet».

Det er likevel klart at han hadde på seg vekteruniformen sin, og at skaden skjedde på arbeidsstedet til Ole Vold, nettopp kjøpesenteret. Selv om han hadde satt seg på en pub, var han i realiteten fortsatt på arbeidsstedet. Videre skjedde handlingen nettopp fordi Vold anså seg som vekter i situasjonen, og dermed berettiget til å stoppe det han anså som en tyv. Nettopp det å stoppe tyver er en av kjerneoppgavene til vektere som arbeider ved kjøpesenteret og han handlet således i stor grad i tråd med sine arbeidsoppgaver i Lillevik vekterservice. Dette trekker i retning av at skaden Vold forårsaket skjedde ved «utføring av arbeidet».

I tråd med hjemmehjelp-dommen (Rt. 2008 s. 755) kan skaden ansees som en manifestering av de nødvendige komponenter som stammer fra arbeidstiden i det at Vold fortsatt bar vekteruniform og handlet i tråd med sitt arbeid i henhold til de normale arbeidsoppgavene han hadde. Skaden må således ansees å ha skjedd ved Volds utføring av arbeidet.

Skaden skjedde ved Volds «utføring av arbeidet».

Spørsmålet er så om Ole Vold har gått «utenfor det som er rimelig å regne med etter arten av virksomheten eller saksområdet og karakteren av arbeidet eller vervet».

Etter en naturlig språklig forståelse av ordlyden er det klart at vilkåret knytter seg til de forventinger både skadelidte og arbeidsgiver har til arbeidstakeren. Etter bestemmelsens forarbeider (Innstilling II fra Erstatningslovkomiteen side 45) er det klart at det i utgangspunktet var ment å avgrense mot de skader som arbeidstaker volder forsettlig. Det legges likevel uttrykkelig til grunn i Partner- dommen (Rt. 2015 s. 475) avsnitt 81 at et slikt skille ikke lengre kan opprettholdes. Saken gjaldt et advokatfirma som ble ansvarlig som følger av at en av deres partnere hadde stjålet verdier fra en klient. Høyesterett presiserer i dommen at spørsmålet beror på en avveining av hensynet til arbeidsgiver og hensynet til skadelidte.

I henhold til Hjemmehjelp- dommen (Rt. 2008 s. 755) kan vurderingstemaet vedrørende om arbeidstakeren har gått utenfor det som er rimelig å regne bero på en helhetsvurdering knyttes opp til tre momenter. For det første om det var arbeidsgiver eller skadelidte som hadde skadelidte som hadde mulighet til å kontrollere og forebygge skaden jf. dommens avsnitt 41. For det andre om skaden kan sies å være en naturlig realisering av den særegne risikoen som følger med den bestemte arbeidstaker, eller om det følger av selve arbeidsforholdet jf. dommens avsnitt 38. Videre følger det av dommens avsnitt 45 at det må vektlegges hvem som var nærmest til å bære risikoen for at skaden oppstår.

I gjeldende sak er det klart at den nærmeste til å kontrollere Vold var Lillevik vekterservice. De kunne instruere Vold, eller gi han bedre rutiner på hvordan han skulle opptre eller håndtere personer han mistenkte som tyver. Han kunne fått opplæring i hvordan han skal håndtere kunder med hørselshemmelse.

Lillevik vekterservice kunne videre klarlegge for Vold at det ikke er akseptabelt å legge folk i bakken utenfor arbeidstiden, eller at de eventuelt lærte han opp i metoder for å legge folk i bakken som reduserte risikoen for bruddskader betraktelig. Kirkeruds kontrollmuligheter er i gjeldende tilfelle ikke- eksisterende, hun har ingen reell mulighet å kontrollere vekterne på kjøpesenteret på. Dette trekker i retning av at Lillevik vekterservice bør være ansvarlig for skadehendelsen.

Når det gjelder spørsmål om skaden var en naturlig realisering av risikoen tilknyttet Vold, eller om det fulgte av selve arbeidsforholdet kan det på den ene siden fremholdes at det faktum at Vold var på arbeidsstedet sitt, og at han hadde på seg vekteruniformen og enda ikke hadde dratt hjem var en faktor i at hendelsen forekom. Det gjorde at han følte seg berettiget til å ta seg av saken, fordi dette var i tråd

med hans arbeidsoppgaver på kjøpesenteret. Et særpreg ved arbeidet som vekter er nettopp å hindre tyveri som i enkelte tilfeller kan innebære at vekteren må bruke fysisk makt for å forhindre tyveri.

Likevel kan det fremholdes at bakgrunnen for Volds hissige atferd var hans bruk av anabole steroider samt inntak av alkohol. Dette er en særegen risiko ved Vold. Dette trekker i retning av at skaden var en realisering av hans hans hissige temperament.

Hva gjelder hvem som er nærmest til å bære risikoen må dette ansees å være Lillevik vekterservice. Det er de som har ansatt Vold, og det er de som tjener på bedriften. Kirkerud var bare en tilfeldig kunde, og kunne ikke gardere seg mot at vektere kunne overfalle henne ved forsikring. Det er rimelig at det er arbeidsgiveren, Lillevik vekterservice, bærer risikoen for at deres ansatte følger de prosedyrer som forventes. Videre kan en slik risikoplassering virke preventivt ved å skape et incitament for Lillevik vekterservice for å sørge for at slike skader ikke oppstår.

Det må følgelig utfra en helhetsvurdering hvor hensynet til Lillevik vekterservice og Kirkerud er avveid ansees som at Lillevik vekterservice er nærmest å bære risikoen for skaden. Ole Vold har således ikke gått «utenfor det som er rimelig å regne med etter arten av virksomheten eller saksområdet og karakteren av arbeidet eller vervet».

Det er således klart vilkårene for arbeidsgiveransvaret er oppfylt. Lillevik vekterservice hefter følgelig objektivt for skaden Kirkerud ble påført som følger av at Vold handlet uaktsomt.

Det foreligger et tilstrekkelig ansvarsgrunnlag etter reglen om arbeidsgiveransvaret.

Spørsmålet er om det er tilstrekkelig faktisk årsakssammenheng mellom skaden Kirkerud ble påført og Volds uaktsomhet.

Det følger av skl. § 2-1 nr. 1 at arbeidsgiver svarer for de skader som «voldes» av arbeidstakeren uaktsomt. Ordlyden gir anvisning om et årsakskrav, og det følger av sikker rettspraksis at det alminnelige årsakskravet i norsk erstatningsrett skal legges til grunn. For at det skal foreligge en faktisk årsakssammenheng mellom skaden og ansvarshendelsen må ansvarshendelsen være en «nødvendig betingelse» for skaden jf. P-pille II- dommen (Rt. 1992 s. 64). Saken gjaldt en kvinne som fikk hjernetrombose som følger flere samvirkende årsaker, hvor selskapet som laget hennes p-piller ble ansvarlig fordi p-pillene ble ansett som en nødvendig betingelse for skaden. Dommen gir anvisning om at det i vurderingen må foretas en hypotetisk differansebetraktning hvor ansvarshendelsen ansees en nødvendig betingelse dersom skaden ikke ville skjedd om ansvarshendelsen tenkes bort.

Det er klart ut fra faktum at bakgrunnen for skaden til Kirkerud dels var hennes osteoprose, og dels Volds overfall av henne. Dersom hendelsesforløpet tenkes uten at Vold overfalt Kirkerud er det helt klart at Kirkerud ikke ville bli påført den skade som hun ble. Hennes osteoprose førte ikke alene til hennes 16 brudd, uten Volds overfall ville hun ikke bli påført noen brudd på vei ut av butikken. Følgelig var det faktum at Vold overfalt henne en nødvendig betingelse for hennes brudd og dermed.

Det foreligger således en faktisk årsakssammenheng mellom skaden på Kirkerud og Volds uaktsomhet.

Spørsmålet er om det foreligger en tilstrekkelig rettslig årsakssammenheng mellom Kirkeruds skade og Volds uaktsomhet.

Rettslig årsakssammenheng knytter seg til at skaden ikke må ha vært for uvesentlig i årsaksbildet, og videre at skaden ikke var for upåregnelig og fjernt og avledet. I henhold til Ppille II- dommen (Rt. 1992 s. 64) er det klart at betingelseslæren modifiseres ved uvesentlighetslæren som fremholder at skadevolder ikke blir ansvarlig dersom ansvarshendelsen var så lite vesentlig i årsaksbildet at det ikke er naturlig å knytte ansvar til den.

I gjeldende sak er det klart at en av hovedårsakene bak skaden til Kirkerud nettopp var at hun ble overfalt av Vold. Det er således klart at den ikke kan ansees som uvensentlig i årsaksbildet.

Lillevik vekterservice anfører likevel at de ikke kan bli ansvarlig for hele omfanget av skaden Kirkerud ble påført fordi det ikke kunne forventes, og at det var Kirkeruds benskjørhet som var grunnen til at skadeomfanget ble så stort. Anførselen knytter seg til spørsmålet om skaden var en påregnelig følge av ansvarshendelsen.

Det følger av Schizofreni- dommen (Rt. 2007 s. 172) at det ikke kan knyttes ansvar til en hendelse dersom skaden ikke var forutseelig for skadevolderen ut fra en objektiv vurdering. I saken ble ikke påståtte skadevolder ansvarlig for at en person utviklet schizofren lidelse som følger av en fallulykke ettersom skaden var inadekvat. I vurderingen av påregneligheten vil sjeldenheten av skaden, og om den kom uventet være av relevans.

Det er klart ut fra faktum at det normale hendelsesforløpet ved liknende overfall ikke er 16 brudd i kroppen til den skadelidte. Det må således kunne legges til grunn at omfanget av skaden må ha fremstått som lite forutseelig for Vold, noe som trekker i retning av at skaden var upåregnelig.

Det må likevel legges til grunn at en normalt fornuftig person forstår at dersom en løper bort til en person og kaster seg over vedkommende vil det kunne føre til brudd, eller andre personskader. Videre understøtter skyldgraden til Vold dette, som taler for at selv de større skadene også må ansees påregnelige.

Det følger videre av rettspraksis, blant annet Nilsen- dommen, at utgangspunktet i norsk rett er at skadelidte skal tas som han eller hun er. Dette innebærer at så langt det forelå en latent skade som blir utløst av skadehendelsen slik at skadeomfanget blir større, skal ikke dette forhindre skadevolders ansvar for hele skaden. Sårbarhetsprinsippet gir med andre ord en anvisning om en risikoplassering, hvor skadevolder har risikoen for skadelidtes latente sårbarhet.

Det er klart at Kirkeruds benskjørhet var en latent sårbarhet som ble utløst av Volds overfall av henne. I henhold til sårbarhetsprinsippet er det klart at Kirkeruds sårbarhet er Lillevik vekterservice risiko.

Skaden var påregnelig. Det må videre legges til grunn at skaden ikke var en for fjern eller avledet følge av ansvarshendelsen. Det er således på det rene at det foreligger en rettslig årsakssammenheng mellom Kirkeruds skade og Volds uaktsomhet.

Det er således på det rene at det foreligger et tilstrekkelig ansvarsgrunnlag, økonomisk tap samt faktisk- og rettslig årsakssammenheng. De fire kumulative vilkårene for erstatning er følgelig oppfylt. Marte Kirkerud kan dermed kreve erstatning for sin skade fra Lillevik vekterservice.

Konklusjon: Marte Kirkerud kan kreve erstatning fra Lillevik vekterservice.

Den neste tvisten saken reiser er om Marte Kirkerud kan kreve erstatning fra Kari Tastad.

Det følger av sikker og langvarig rettspraksis at fire kumulative vilkår må være oppfylt for at en kan kreve erstatning. Det må foreligge et tilstrekkelig ansvarsgrunnlag, rettslig- og faktisk årsakssammenheng samt et økonomisk tap. I gjeldende sak er kravet om økonomisk tap omtvistet. Spørsmålet er om det foreligger et tilstrekkelig ansvarsgrunnlag.

Det følger av sikker og samstemt rettspraksis og juridisk teori at hovedregelen og det alminnelige ansvarsgrunnlaget i norsk rett er culpa-ansvaret. Culpaansvaret knytter seg til om den påståtte skadevolderen har handlet uaktsomt, hvor det sentrale vurderingstemaet er om vedkommende kunne og burde ha handlet annerledes, alle omstendigheter tatt i betraktning. Det ble i Slengtau- dommen fra 2008

lagt til grunn at culpanormen er objektivisert, og at den må relativiseres ut fra det livsområdet en befinner seg på. Vurderingen av om den påståtte skadevolder har handlet uaktsomt beror på en konkret helhetsvurdering hvor en rekke momenter er av relevans slik som om det forelå forskrifter eller bransjenormer, handlingens skadevnene, risikoens synbarhet og om det forelå effektive handlingsalternativer samt nytteverdien av handlingen. Også subjektive momenter på skadevolder og skadelidtes side er av relevans, slik som kunnskapsnivået.

Spørsmålet er om Kari Tastad handlet uaktsomt ved at hun ikke tok av tyverialarmen på vesken.

Ved fastleggelsen av hva som er aktsom opptreden er det av særlig interesse å se hen til om det foreligger lovgivning, forskrifter eller bransjenormer på det aktuelle livsområdet ettersom «slike alminnelige aksepterte normer vil normalt ha betydning for vurderingen av hvilke krav som kan stilles til virksomheten» jf. Rt. 2001 s. 1991 (Alpinbakke I).

I gjeldende sak gir faktum ikke noen opplysninger om at det foreligger forskrifter, men dette kan dog ikke ansees som disculperende jf. Rt. 2002 s. 1283(Dam).

Det er likevel klart at det må ansees som en bransjenorm eller normal opptreden fra en butikkarbeider at tyverialarmene tas av, da noe annet ville innebære at alarmsystemet i butikken går av. Dette trekker i retning av at aktsom opptreden var å ta av tyverialarmen.

Hva gjelder handlingens skadeevne anfører Kirkerud at det utgjør en sikkerhetsrisiko å ikke ta av tyverialarmene.

Den aktuelle skadeevnen til handlingen er produktet av sannsynligheten for skade sammenholdt med de mulige skaders omfang jf. Hårføner-dommen (HR- 2017- 1977-A) avnitt 47. I saken fant Høyesterett det grovt uaktsomt at en person hadde forsøkt å tine et fryst rør i en sjakt ved hjelp av en hårføner, noe som resulterte i en brann.

Sannsynligheten for skade som følger av at tyverialarmer ikke blir tatt av må ansees som for liten. Det er i faktum ikke opplyst om noen liknende tilfeller hvor dette har medført en skade. Det må utfra erfaringsbetraktninger kunne legges til grunn at butikkansatte relativt hyppig glemmer å ta av tyverialarmer. Erfaringsmessig resulterer dette bare i at den aktuelle kunden stoppes og at tyverialarmen tas av. At resultatet av en utløst tyverialarm er at en vekter kaster seg over kunden må ansees å tilhøre sjeldenheten. Sannsynligheten for skade må følgelig ansees som lav, noe som trekker i retning av at skadeevnen var liten.

Hva gjelder de mulige skaders omfang er det klart at et overfall slik som i gjeldende sak kan medføre personskader. Normalt medfører dog en glemt alarm ikke mer enn pinlighet fra kundens side, noe som svært sjeldent får noen større eller varig virkning utover et ubehag i øyeblikket. Skadeomfanget kan ikke ansees å være stort.

Skadeevnen er således liten ettersom både skadeomfanget og sannsynligheten for skade må ansees å være svært lav. At skadeevnen er lav trekker i retning av at aktsomhetskravet ikke er høyt, og således mot at Tastad ikke handlet uaktsomt i det hun glemte å ta av tyverialarmen.

Det neste som må vurderes er risikoens synbarhet.

At risikoen må være synlig for den påståtte skadevolder er både et vilkår og et moment i culpa-vurderingen. Skyld forutsetter at skaden var synlig jf. Ubåt-dommen, og videre vil en særlig synlig risiko øke aktsomhetskravet til den påståtte skadevoldere jf. Varandarekkverk- dommen. I saken ble en gutt holdt ansvarlig fordi han kom til å dytte en jente som satt på et verandarekkverk, en situasjon hvor risikoen for skade var klart synlig.

Tastad er butikkarbeider, og må følgelig ha vært kjent med at det er en risiko for at tyverialarmene kan glemmes ved salg. Det at dette kunne medføre et overfall fra en vekter side kan dog ikke ansees som

en særlig synlig risiko. Det er ingen holdepunkter i faktum som tilsier at Tastad var kjent med at Vold brukte anabole steroider eller at han hadde drukket. Ei heller følger det av faktum at han vanligvis var veldig snill og tålmodig.

Det var likevel tale om en dyr veske, noe som kan trekke i retning av at risikoen i noen grad må ha vært synlig da sikkerhetstiltakene ofte er større ved de mer kostbare produkter. Det kan likevel ikke ansees som at dette gjør risikoen for et overfall fra vekteren synlig for Tastad.

Risikoen må ansees som lite synlig for Tastad.

Det neste som må vurderes er om det forelå effektive handlingsalternativer for Tastad.

Effektive handlingsalternativer er i likhet med risikoens synbarhet både et vilkår og et moment for å ilegge culpa-ansvar. Ved vurderingen av de mulige handlingsalternativer den påståtte skadevolderen har følger det av blant annet Alpinbakke II (Rt.2001 s.1221) at det har relevans hvor tyngende eller kostbare de aktuelle handlingsalternativene er. Videre vil det ha relevans hvor god tid den påståtte skadevolder har til å områ seg jf. Brannskade- dommen (Rt. 2011 s. 991) avsnitt 28.

Det er klart at Tastad kunne ha tatt av tyverialarmen. Dette koster ingenting, og det kan ikke ansees å være tyngende for henne. Det er ikke opplyst i faktum at det var et tidspress som følger av store mengder kunder i butikken. At Tastad tok av tyverialarmen må ansees som et effektivt handlingsalternativ, det taler i retning av at Tastad burde ha gjort dette slik at hun forhindret skaden.

Etter en konkret helhetsvurdering av de momenter som gjør seg gjeldende er det klart at Tastad ikke kan ansees å ha handlet uaktsomt ved at hun ikke tok av tyverialarmen fra vesken. Det er i avgjørelsen lagt særlig vekt på at skadeevnen var meget liten, og at risikoen tilknyttet handlingen ikke kan ha vært synlig for Tastad. Kravene til å benytte seg av handlingsalternativer svekkes derfor, og i gjeldende sak må det faktum at Tastad glemte å ta av tyverialarmen betraktes som et hendelig uhell.

Culpa- ansvaret kan således ikke pålegges. Det foreligger dermed ikke et tilstrekkelig ansvarsgrunnlag.

Subsidiært vil det drøftes om det forelå tilstrekkelig faktisk- og rettslig årsakssammenheng, dette under forutsetning av at det foreligger et tilstrekkelig ansvarsgrunnlag.

Spørsmålet er om det var tilstrekkelig faktisk årsakssammenheng mellom skaden til Kirkerud og det at Tastad glemte å ta av tyverialarmen.

Det følger av Ppille II- dommen (Rt. 1992 s. 64) at den aktuelle ansvarshendelsen må ansees som en nødvendig betingelse for skaden. For å avgjøre det gir betingelseslæren anvisning om en hypotetisk differansebetraktning hvor det sees hen til om skaden hadde skjedd uten den aktuelle ansvarshandlingen. Dersom skaden ikke hadde skjedd er det klart at ansvarshandlingen er en nødvendig betingelse. Videre angir dommen at læren modifiseres ved at det ikke skal knyttes ansvar til de årsaker som ansees så lite vesentlige at det ikke er rimelig å knytte ansvar til de.

I gjeldende sak er det klart at dersom Tastad ikke hadde glemt å ta av tyverialarmen ville ikke alarmen ha gått da Kirkerud gikk ut av butikken. Følgelig ville hun heller ikke ha blitt overfalt av Vold, da han ikke hadde blitt trigget av at han så en alarm gå av.

Det faktum at Tastad glemte å ta av alarmen var derfor en nødvendig betingelse for at Kirkeruds skader skjedde. Det er videre klart at det faktum at tyverialarmen var på vesken ikke var en uvesentlig del av årsaksbildet. Det er således klart at det forelå faktisk årsakssammenheng mellom skaden og ansvarshendelsen.

Spørsmålet er om det er tilstrekkelig adekvat årsakssammenheng mellom skaden og ansvarshendelsen.

Det følger av rettspraksis og juridisk teori at skaden må ansees adekvat dersom den skal kunne erstattes. Høyesterett uttalte blant annet i Schizofreni-dommen (Rt. 2007 s. 172) at det sentrale i adekvansvurderingen er om tapet er upåregnelig eller fjernt og avledet. De to adekvanskriteriene må sees i sammenheng, en skade som er upåregnelig kan være adekvat dersom det foreligger en tilstrekkelig nærhet. Saken gjaldt en fallulykke som medførte at skadelidte utviklet schizofren lidelse. Skaden ble ikke ansett en adekvat følge av fallulykken.

Spørsmålet er om det var påregnelig at Marte Kirkerud ville få 16 brudd i kroppen som følger av at Tastad glemte å ta av tyverialarmen.

Påregnelighetsvurderingen knytter seg til skadens forenelighet, altså hvor synlig skadefølgen var for skadevolderen på skadetidspunktet. Ved vurderingen av skadens påregnelighet følger det blant annet av schizofreni-dommen (Rt. 2007 s. 172) at det særlig er spørsmål om skadefølgen er uventet og sjelden. Dersom skaden hører til sjeldenheten taler dette for at skaden var upåregnelig. I vurderingen vil sannsynlighetsbetrakninger følgelig være av relevans.

Faktum angir ingen informasjon vedrørende hyppigheten av skader, men det må ansees å ha vært uventet for Tastad at hennes glemskhet skulle medføre en så stor skade. Det må klart ha vært uventet for henne, og videre må skadefølgen kunne sies å tilhøre sjeldenheten. At en kunde får 16 brudd i kroppen som en konsekvens av at en butikkansatt glemmer tyverialarmen kan ikke ansees en påregnelig skadefølge. Skaden må således sies å være upåregnelig for Tastad.

At skaden var upåregnelig er ikke tilstrekkelig for å anse den inadekvat. Spørsmålet er om Kirkeruds skaden var en fjern og avledet følge av Tastads glemskhet.

I henhold til rettspraksis beror vurderingen av om skaden var en fjern og avledet følge av den skadevoldende handlingen på hvor karakteristisk skadens faser var etter skadehendelsen. Videre følger det av Schizofreni-dommen (Rt. 2007 s. 172) at det er spørsmål om hvor avledet og utpreget indirekte årsaksforholdet fremstår. Dersom det aktuelle årsaksbildet er preget av en rekke årsaksfaktorer kan dette tale for at det ikke er en tilstrekkelig nærhet mellom skaden og den aktuelle ansvarshendelsen.

I gjeldende sak er det klart at de 16 bruddene som Kirkerud ble påført i det store og det hele skriver seg fra at hun ble overfalt av Vold. Det var altså ikke det faktum at Tastad glemte å ta av tyverialarmen som direkte medførte skadene. Det var i likhet med Schizofreni-dommen en utenforliggende hendelse som ikke hadde noe med ansvarsforholdet i tvisten mellom Tastad og Kirkerud å gjøre. Dette gjør Tastads glemskhet lite utpreget og meget indirekte i årsaksforholdet. Således må ansees å være en fjern og avledet følge av at Tastad glemte å skru av tyverialarmen.

Det er således klart at skaden både var en upåregnelig, fjern og avledet følge av skaden. Således kan ikke skaden ansees å være en adekvat følge av ansvarshendelsen. Kravet til rettslig årsakssammenheng er således ikke oppfylt.

Ettersom det verken foreligger et tilstrekkelig ansvarsgrunnlag eller rettslig årsakssammenheng er det klart at de fire kumulative vilkårene for erstatning ikke er oppfylt. Kirkerud kan dermed ikke kreve erstatning fra Tastad for skaden hun ble påført.

Konklusjon: Marte Kirkerud kan ikke kreve erstatning fra Kari Tastad.

Oppgave 2 Teori

Skadelidtes medvirkning
Skriv ditt svar her…

Innledning:
I denne oppgaven vil reglene om skadelidtes medvirkning bli redegjort for. Medvirkningsreglene kommer blant annet til uttrykk i skl. § 5-1, og kommer inn i erstatningsvurderingen etter at

erstatningsansvaret er pålagt, altså etter det er fastslått at skadevolder har oppfylt de fire kumulative vilkårene for erstatning. Det sentrale ved medvirkning er at skadelidte har medvirket ved skyld i sin egen skade, slik at erstatningen kan avkortes. I det følgende vil det innledningsvis bli gjort rede for hensynene bak reglene, samt at oppgaven vil avgrenses. Kjernen i oppgaven vil knytte seg til skadeserstatningslovens medvirkningsregler, men det vil også fortløpende vises til øvrige medvirkningsregler i spesiallovgivningen.

Hensyn:
Hensynene bak medvirkningsreglene knytter seg primært til rimelighetsbetraktninger. Dette fremgår blant annet direkte av ordlyden «rimelig» i skl. § 5-1 nr. 1 første punktum. Dersom skadelidte har medvirket til skaden innebærer dette at vedkommende også har skyld i sin egen skade, da er det rimelig at også skadelidte bærer noe av tapet ettersom det er ansvar på både skadelidte og skadevolders side. Rettferdighetshensyn støtter opp under denne tankegangen. Særlig underbygges dette ut fra ekvivalensprinsippet som ligger til grunn i norsk rett. Ekvivalensprinsippet innebærer at skadevolder hefter for hele skaden uavhengig av hvor stor del av skaden vedkommende står inne for. Det ville få urimelige utsalg om skadelidte skal gå fri, selv om vedkommende også har ansvar for sin egen skade. Nettopp på grunn av dette vil heller ikke hensynet til prevensjon og reparasjon gjøre seg like sterkt gjeldende, noe som åpner for å gjøre unntak fra hovedregelen om full erstatning.

Avgrensing:
Oppgaven må avgrenses mot en rekke øvrige regler i erstatningsretten, som i stor grad har likhetstrekk med reglene om skadelidtes medvirking. En avgrensning kan også virke som en negativ definisjon av nettopp medvirkningsreglens omfang. For det første må det avgrenses mot medvirkningsansvaret. Det har store likheter med skadelidtes medvirkning, men knytter seg til øvrige tredjepersoner som har tatt del i skadehandlingen. Det knytter seg altså ikke til skadelidtes skyld. Videre må det avgrenses mot lempingsregelen. Lempingsregelen knytter seg også til avkortning av erstatningsansvar, men ved lemping er det av hensyn til skadevolder erstatningen avkortes. Ved medvirkning avkortes erstatningen som en følge av skadelidtes delaktighet i skadehendelsen. Medvirkningsreglene må også avgrenses mot aksept av risiko-regler. Dette fordi aksept av risiko er en ansvarsbortfallsgrunn, mens medvirkning er en avkortingsregel. Medvirkningsreglene åpner for en gradert avkortning av erstatningen, mens aksept av risiko- reglene har en enten eller løsning. Skillet blir belyst i HR-2018-403-A (rideulykke) hvor Høyesterett fremholder at en nettopp av hensyn til rettsvirkningen ved aksept av risiko skal utvise tilbakeholdenhet ved å anvende aksept av risiko- reglene ved siden av medvirkningsreglene.

Det rettslige grunnlaget:
Den klare hovedregelen i norsk rett er at skadelidte har rett på full erstatning for sin skade jf. skl. §§ 3-1, 4- 1. Reglene om skadelidtes medvirkning gjør unntak i denne hovedregelen. Det følger av skl. § 5-1 nr. 1 første punktum at erstatning kan settes ned eller falle bort dersom skadelidte har «medvirket til skaden» ved egen «skyld». Avkortningen «kan» skje dersom det er «rimelig» av hensyn til «atferden», «(atferdens) betydning for at skaden skjedde» «omfanget av skaden» «og forholdene ellers». Etter skl. § 5-1 nr. 2 skal medvirkning også regnes som når skadelidte i rimelig utstrekning har latt være å «fjerne eller minske risikoen for skade» eller å «begrense skaden». Ved bilansvar kommer medvirkningsregelen til uttrykk i bal. § 7, og ved yrkesskade kommer den til uttrykk i ysfl. § 14.

I henhold til bestemmelsen er det tre tidsmessige alternativer til skadelidtes medvirkning. Før skadehendelsen, under skadehendelsen, og etter skadehendelsen. Felles for de tre alternativene er at skadelidte må ha «medvirket» ved «egen skyld». Ordlyden «skyld» gir anvisning om at det stilles krav til at skadelidte har opptrådt uaktsomt. Det følger av både rettspraksis og juridisk teori at ordlyden gir anvisning på en skyldvurdering utfra culpanormen. Det avgjørende er altså om skadelidte handlet slik som vedkommende burde og kunne, alle omstendigheter tatt i betraktning. Ved fastleggelsen av culpanormen er det i juridisk teori lagt til grunn at man bør oppstille en noe mildere norm enn for skadevolders, ettersom det ikke er rimelig å stille samme forventinger til skadelidte som ofte vil få

skadehendelsen brått på seg. Det avgrenses mot de tilfeller hvor skadelidtes skyld bare kan ansees som et hendelig uhell slik som i Verandarekkverk- dommen. Videre følger det av skl. § 5-1 nr. 1 annet punktum at dersom skadelidte ikke hadde fylt 10 år på skadetiden kan ikke vedkommende ansees å ha medvirket til skaden. Høyesterett fastslo i Togklatrer-dommen (Rt. 2016 s. 606) at skadelidte ikke kan ansees å ha utvist skyld i medhold av skl. § 5-1 dersom vedkommende var psykotisk på gjerningstidspunktet.

Det kan reises spørsmål om hvor stor skyldgrad skadelidte må ha utvist for å oppfylle skyldkravet. Etter ordlyden i skl. § 5-1 nr. 1 første punktum må det tolkes som at simpel uaktsomhet er tilstrekkelig. Dette er bekreftet i juridisk teori(Kjelland). Skyldkravet avviker i spesiallovgivningen. Etter bilansvarsloven § 7 (1) første punktum legges det til grunn at skyldkravet er oppfylt «så nær når skadelidaren kan leggjast berre lite til last». Det kreves altså noe mer enn bare simpel uaktsomhet fra skadelidtes side. Ved yrkesskader følger det av ysfl. § 14 at skadelidte bare kan ansees å ha medvirket dersom arbeidstakeren har handlet «grovt uaktsomt eller forsettlig». Her kreves det altså kvalifisert skyld.

I kravet til at skadelidte har «medvirket» følger det av ordlyden et årsakskrav. I henhold til både NOU 1977: 33 side 37 og rettspraksis er det klart at det er det alminnelige årsakskravet etter norsk erstatningsrett som skal legges til grunn. Således vil det være krav til at skadelidtes handling eller unnlatelse var en «nødvendig betingelse» for skaden etter en hypotetisk differansebetrakning jf. Ppille II- dommen (Rt. 1992. s. 64). Ppille II- dommen klargjør videre at skadelidtes handling ikke kan være så lite vesentlig i årsaksbildet at det ikke er rimelig å knytte ansvar til den. I årsakskravet ligger også den alminnelige adekvanslæren innbakt. Dette innebærer at de helt upåregnelige og fjerne og avledete skader ikke kan medføre avkortning etter medvirkningsregelen i skl. § 5-1.

Hva gjelder årsakskravet kan fire mulige utfall tenkes. For det første kan skaden ha blitt større som følger av skadelidtes forhold, da vil skadelidtes handlinger eller unnlatelser være en nødvendig betingelse for skaden, og således vil årsakskravet i skl. § 5-1 nr. 1 være oppfylt. Videre vil skadelidte gjennom sin uaktsomhet ha begrenset skaden. Et slikt tilfelle kan illustreres med at manglende bruk av bilbelte i enkelte tilfeller kan gjøre skaden mindre ved bilulykke. I slike tilfeller vil ikke skadelidtes uaktsomhet ha vært en nødvendig betingelse for skaden, og årsakskravet vil følgelig ikke være oppfylt. Det samme er tilfellet dersom skadelidtes forhold har forhindre skaden.

Skadelidtes «medvirkning til skaden » jf. skl. § 5-1 nr. 1 første punktum:
Bestemmelsens første ledd første punktum gir anvisning om at skadelidte er i skadeøyeblikket bidrar til at skaden skjer, eller øker omfanget av skaden. Et eksempel på dette fra rettspraksis er Alpinbakke I- dommen (Rt. 2000 s.1991) hvor skadelidtes erstatning ble avkortet som følger av vedkommendes opptreden i skadeøyeblikket. Saken gjaldt en kvinne som skadet seg utenfor en preparert løype. Høyesterett viste i saken til at skadelidte burde ha ha avpasset farten sin etter sine ferdigheter, spesielt da hun ikke så noe som følger av tårer i øynene.

Skadelidte har latt være å «fjerne eller minske risikoen for skade» jf. skl. § 5-1 nr 2:
Ordlyden «fjern eller minske risikoen for skade» må tolkes slik at det knytter seg til skadelidtes opptreden før skadehendelsen. Dersom skadelidte i tiden før skadehendelsen opptrer på en måte som kan forårsake skaden vil det kunne ansees rimelig at vedkommende ansees å ha medvirket til skaden. I Skalle- dommen (Rt. 1997 s. 883) var dette spørsmålet oppe. Den skadelidte, som hadde blitt slått ned av skadevolder, hadde i tiden før slaget provosert skadevolder ved å kalle hans kjæreste bla. hore. Høyesterett fant likevel ikke at det forelå medvirkning.

Skadelidte har latt være å «begrense skaden» jf. skl. § 5-1 nr. 2:
Ordlyden «begrense skaden» gir anvisning om at det stiller krav til at skadelidte etter skadehendelsen inntreden gjør tiltak innenfor rimelighetens grenser for å begrense skaden. I Rabattavtale- dommen (Rt. 2015 s. 989) la Høyesterett til grunn at bestemmelsen gir uttrykk for den alminnelige

tapsbegrensingsplikten som gjelder i erstatningsretten. Et eksempel i rettspraksis på at skadelidtes erstatning ble avkortet som følger av at vedkommende ikke begrenset skaden er Lier- dommen. I saken hadde ikke skadelidte gjort de tiltak etter skadehendelsen for å starte opp virksomheten sin, etter at produksjonen stoppet etter forurensing av et vann i nærheten. Høyesterett begrenset da erstatningen til den slik at skadelidte ikke fikk erstattet det tap det var ansett som rimelig at vedkommende begrenset.

Rimelighetsvurderingen etter skl. § 5-1 nr. 1:
Det følger som nevnt av skl. § 5-1 nr. 1 første punktum at dersom det er fastsatt at skadelidte har medvirket med egen skyld «kan» erstatningen avkortes dersom dette er «rimelig». Utfra en naturlig språklig forståelse er det klart at det således beror på en skjønnsmessig helhetsvurdering om en slik avkortning skal foretas. Det er således ikke noe krav om at dette skal skje på tross av at skadelidte selv har skyld i skaden. I lovteksten er det lagt til grunn en rekke momenter som skal vektlegges i vurderingen av om det skal avkortes ut fra rimelighetsvurderingen. For det første vises det til skadelidtes atferd. Dette gir anvisninger på at skadelidtes skyldgrad har betydning. Jo større skyld skadelidte har i skaden, jo mindre rimelig er det at skadelidte skal ha full erstatning fra skadevolder. Videre skal atferdens betydning for at skaden skjedde vektlegges, altså hvor stor del av årsaken til skaden skadelidtes skyld har. Dersom skadelidtes forhold er dominerende i årsaksbildet taler dette for at det er rimelig at erstatningen avkortes. Hva gjelder forholdene ellers la Høyesterett til grunn i Verandarekkverk- dommen at forsikringshensyn kan legges vekt på i rimelighetsvurderingen. Videre la Høyesterett i Bilbelte- dommen vekt på at skadelidte var ung og derfor hadde stort behov for erstatningen i rimelighetsvurderingen.

Rettsvirkninger
Det følger av ordlyden «settes ned eller falle bort» i skl § 5-1 nr. 1 første punktum at det kan foretas en gradert nedkorting eller at hele erstatningen avkortes. I hvor stor grad erstatningen avkortes beror på rimelighetsvurderingen. Selv om ikke bestemmelsen angir det er det vanlig praksis at Høyesterett angir avkortningen i brøk eller prosentdeler. Det er altså sjeldent tale om et bestemt tall, eller en konkret vurdering, selv om bestemmelsen i seg selv ikke er et hinder for dette.

Avslutning:
I denne oppgaven er det gjort rede for medvirkningsreglene. Medvirkningsreglene er i stor grad basert på en rimelighetsvurdering, og begrunnes i stor grad nettopp ved at det er rimelig at skadelidte bærer noe/hele tapet ved egen skyld. Innføringen av medvirkningsbestemmelsene har gjort at det bør vises tilbakeholdenhet ved å benytte aksept av risiko betraktninger ved siden av bestemmelsen.